

Ήταν όλες εκεί και ξενυχτούσαν περιμένοντας με αγωνία. Μέλη όλες του Εθνικού Κόμματος Γυναικών, γνώριζαν ότι το έγγραφο που πιστοποιούσε ότι και η πολιτεία του Τενεσί είχε επικυρώσει την απόφαση, θα έκανε δυο μέρες να φτάσει στην Ουάσινγκτον. Ήταν το τελευταίο. Έφτασε πρωί, όπως είχε προαναγγελθεί. Οι επίσημοι μαζεύτηκαν στην αίθουσα τελετών. Το έγγραφο παραδόθηκε με κάθε επισημότητα, υπογράφηκε δελτίο παραλαβής, καταχωρήθηκε. Μπορούσαν πια να προχωρήσουν στην ουσία. Ο αρμόδιος υπουργός, Μπέινμπριτζ Κόλμπι, βούτηξε την πέννα στο μελανοδοχείο κι ετοιμάστηκε να υπογράψει στο ήδη διαμορφωμένο κείμενο της απόφασης.

Οι φωνές και τα συνθήματα των γυναικών που διαμαρτύρονταν έξω από το κτίριο για τον αποκλεισμό τους από την τελετή, δεν έφταναν στην αίθουσα. Δεν είχαν άλλωστε καμιά σημασία. Ο Κόλμπι ήταν σωστός άνδρας. Και τυπικός. Πίστευε ακράδαντα ότι άδικα ούρλιαζαν τα θηλυκά για την απουσία τους από την τελετή. Έτσι κι αλλιώς, δεν είχαν δικαιώματα. Θα τα αποκτούσαν, με την υπογραφή του. Υπέγραψε: Η επικύρωση της 19ης τροπολογίας του αμερικανικού συντάγματος ήταν πια γεγονός. Το νερό δεν μπορούσε να γυρίσει πίσω. Από εκείνη τη στιγμή, οι Αμερικανίδες όλες, μαύρες κι άσπρες, αποκτούσαν το δικαίωμα ψήφου. Ήταν Ο θρίαμβος! Και ήταν 26 Αυγούστου του 1920

Είχαν προηγηθεί αγώνες περίπου δύο αιώνων, σ' Ανατολή και Δύση. Από την εποχή ακόμα του τέλους της φεουδαρχίας, όταν τα εργοστάσια ουσιαστικά κατάργησαν την παραγωγή της οικιακής οικονομίας κι άνοιξαν τις πόρτες τους στις γυναίκες: Φθηνά εργατικά χέρια στην αρχή, δασκάλες και διοικητικές υπάλληλοι στη συνέχεια. Έπαιρναν το μισό μεροκάματο των ανδρών και κάποτε λιγότερο από αυτό. Μέσα από την εργασία της γυναίκας, το κεφάλαιο δυνάστευε και καταπίεζε και τον άνδρα. Και, το κυριότερο, λίγες στην αρχή το καταλάβαιναν. Οι πρώτοι αγώνες έγιναν για το κατά το δυνατόν κλείσιμο της φαλίδας ανάμεσα στα μεροκάματα των ανδρών και των γυναικείων. Δεν ήταν εύκολο.

Ο Μαρξ έγραψε ότι «η αστική τάξη αφαιρέσει από τις οικονομικές σχέσεις την τρυφερή σκέπη και τις μετέτρεψε σε ζήτημα απλού χρηματικού λογαριασμού». Η Ιρλανδή Μάιρη Ουόλστονκραφτ προσπάθησε με βιβλία να διαφωτίσει τις εργαζόμενες. Πήγαν στον βρόντο. Είχε ήδη ξεσπάσει η γαλλική επανάσταση, όταν έγραψε το σπουδαιότερο έργο της «Η άμυνα για τα δικαιώματα της γυναίκας». Γραμμένο σε υψηλό θεωρητικό και πολιτικό επίπεδο, το βιβλίο της πολύ μικρή επίδραση είχε. Στη Γαλλία, όμως, τα γεγονότα έτρεχαν.

Γυναικεία επαναστατικά σώματα και γυναικείες λέσχες είχαν ξεφυτρώσει παντού κι έδιναν βροντερό το γυναικείο «παρών» στις εξελίξεις. Κορυφαία στιγμή ήταν η 5η Οκτωβρίου του

1791, όταν με έφοδο οι γυναίκες κατέλαβαν τις Βερσαλλίες. Στο μνημειώδες έργο του «Οι γυναίκες της επανάστασης», ο Ζιλ Μισελέ έγραψε:

«Οι άνδρες αποδείχτηκαν ήρωες στις 14 Ιουλίου και οι γυναίκες στις 5 Οκτωβρίου. Εκείνοι κυρίευσαν την βασιλική Βαστίλη, εκείνες την βασιλική εξουσία».

Η ηρώιδα της Επανάστασης, Ολυμπία ντε Γκουζ, συνέταξε τότε τη «Διακήρυξη για τα δικαιώματα της Γυναίκας πολίτισσας», με καταλυτικό σκεπτικό: «Αφού η γυναίκα έχει το δικαίωμα να ανέβει στη λαιμητόμο, έχει και το δικαίωμα να ανεβαίνει στο βήμα του ρήτορα».

Η επανάσταση όμως ήταν ανδρική υπόθεση. Οι ηγέτες της δεν είχαν καμιά αντίρρηση να δεχθούν τη βοήθεια των γυναικών στη μάχη. Ως εκεί όμως. Ούτε ο Μαρά ούτε ο Ροβεσπιέρος έβλεπαν με καλό μάτι τη γυναικεία χειραφέτηση. Στα 1793, οι γυναικείες λέσχες έκλεισαν με συνοπτικές διαδικασίες. Στην αγόρευση του, ο εισαγγελέας Σομέτ ξεκαθάρισε τα πράγματα:

«Η γυναίκα είναι βασίλισσα του σπιτιού. Πρέπει να μένει μακριά από την πολιτική». Ήταν η πεμπτούσια του μικροαστικού ιδεώδους που επικράτησε για μισόν αιώνα.

Ο σαρωτικός επαναστατικός άνεμος που διέτρεξε την Ευρώπη στα 1848 αναζωπύρωσε και το γυναικείο κίνημα. Σχεδόν σ' όλα τα αστικά κέντρα ξεφύτρωσαν γυναικεία επαγγελματικά σωματεία με κυρίαρχο αίτημα την «Ισότητα στη αμοιβή». Σιγά σιγά, έγινε σαφές ότι τίποτα δεν μπορούσε να γίνει, αν οι γυναίκες δεν είχαν λόγο στα κέντρα αποφάσεων. Χρειαζόταν γι' αυτό, πρόσβαση των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση και δικαίωμα ψήφου, ώστε να εκλέγουν αυτούς που θα προωθούσαν τα δίκια τους και (γιατί όχι;) να εκλέγονται και οι ίδιες.

Οι αγώνες «για δικαίωμα στη μόρφωση» και «δικαίωμα στο εκλέγειν» ξεκίνησαν σχεδόν ταυτόχρονα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Ακριβώς στα 1865, η Ότο Πέτερς ίδρυσε τον Πανγερμανικό Σύνδεσμο Γυναικών. Είχε προηγηθεί η Αγγλίδα Ε. Μπλακουέλ, που πήρε πτυχίο και άδεια εξάσκησης του ιατρικού επαγγέλματος, στα 1859. Ακολούθησε η Αμερικανίδα Μ. Μίτσελ που έγινε η πρώτη στον κόσμο αστρονόμος, στα 1866. Στα 1868, το παρισινό πανεπιστήμιο, με μια μνημειώδη απόφαση, άνοιγε στις γυναίκες τις πόρτες της

Νομικής Σχολής. Αμέσως το ακολούθησαν και τα υπόλοιπα της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης.

Στα 1865, εκλέχτηκε στο αγγλικό κοινοβούλιο ο οικονομολόγος Τζον Στούαρτ Μιλ. Δυο χρόνια αργότερα, δημιουργήθηκε στο Λονδίνο ο «Σύλλογος υπέρ της γυναικείας ψήφου» με μέλη αυτές που επρόκειτο να μείνουν στην ιστορία με την ονομασία «σουφραζέτες» (από τη λέξη *suffrage* [σάφριτζ] που σημαίνει δικαίωμα ψήφου και επιδοκμασία). Ο Μιλ ενστερνίστηκε αμέσως το αίτημα και κατέθεσε πρόταση νόμου, σε μια βουλή κάθετα εχθρική. Η αγόρευσή του όμως ήταν συγκλονιστική. Και το αποτέλεσμα αρνητικό μιν, θρίαμβος δε: Ογδόντα ψήφοι υπέρ, ενώ περίμεναν το πολύ πέντ' έξι.

Η ακαταμάχητη επιχειρηματολογία του Τζον Στούαρτ Μιλ δεν πήγε χαμένη. Δυο χρόνια αργότερα, στα 1869, η αποκλειστικά αντρική αγγλική βουλή προχωρούσε στην πρώτη σημαντική υποχώρηση: Όσες Αγγλίδες πλήρωναν φόρο, αποκτούσαν το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές. Η μεγάλη κατάκτηση όμως σημειωνόταν την ίδια χρονιά σε μια περιοχή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής: Η πολιτεία του Ουαϊόμινγκ ψήφιζε την παροχή πλήρους εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες.

Ταυτόχρονα, κέρδιζε έδαφος και η συνδικαλιστική προσπάθεια. Στα 1871, η Κεντρική Επιτροπή της Α' Διεθνούς αποφάσιζε να δημιουργηθούν γυναικεία τμήματα μέσα στους κόλπους των εργατικών σωματείων. Πέρασαν 22 χρόνια άγριας πάλης, όταν τα ευχάριστα νέα ήρθαν από την άλλη άκρη της γης: Στα 1893, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία παραχωρούσαν πλήρες εκλογικό δικαίωμα στις γυναίκες.

Ο εικοστός αιώνας βρήκε τις γυναίκες σε μαχητική πρωτοπορία. Στα 1906, οι Φιλανδές απέκτησαν το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές αλλά δεν έμειναν εκεί. Τον επόμενο χρόνο, κέρδισαν πλήρη δικαίωμα στο εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Στις 15 Μαρτίου του 1907, οι πρώτες στον κόσμο βουλευτίνες εκλέχθηκαν εκεί. Ήταν 19 και ανέλαβαν καθήκοντα στις 23 Μαΐου.

Στο μεταξύ, οι σουφραζέτες είχαν οργανωθεί σ' Ανατολή και Δύση, είχαν γίνει μαχητικές και με κάθε ευκαιρία διαδήλωναν υπέρ των αιτημάτων τους. Σε πολλές περιπτώσεις, προχωρούσαν σε βομβιστικές ενέργειες, εμπρησμούς και επιθέσεις εναντίον της αστυνομίας που με τη σειρά της δεν άφηνε τις ευκαιρίες να πάνε χαμένες. Στις 3 Απριλίου του 1913, η Αγγλίδα σουφραζέτα, Έμελιν Πάνκχερστ, κρίθηκε ένοχη γιατί ενθάρρυνε εμπρηστές και καταδικάστηκε σε φυλάκιση τριών χρόνων.

Το παράδειγμα της Φιλανδίας ακολούθησαν η Νορβηγία (1913), η Δανία (1915) και η Ολλανδία (1917). Η Οκτωβριανή επανάσταση βρήκε τις γυναίκες της Ρωσίας να δίνουν τη μάχη και να εξισώνονται σε όλα με τους άνδρες: Πολιτικά, εργασιακά, νομικά. Ήταν ένα προηγούμενο που δεν μπορούσε να περάσει απαρατήρητο. Με το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, η μια μετά την άλλη, οι διάφορες χώρες αναγκάζονταν να παραχωρήσουν στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου: Στα 1918, η Αγγλία. Τον επόμενο χρόνο, η λαίδη Νάνσι Άστορ γινόταν η πρώτη γυναίκα που περνούσε το κατώφλι της Βουλής των κοινοτήτων ως βουλευτίνα. Στα 1919, δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες παραχώρησαν οι Γερμανία, Αυστρία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία αλλά και η Νότια Αφρική. Οι Ηνωμένες Πολιτείες στα 1920. Στα 1921, οι Πολωνία, Σουηδία και ο υπερατλαντικός Καναδάς. Στα 1931, η Ισπανία.

Η Ελλάδα έμεινε πίσω. Μόλις στα 1930, οι φιλελεύθεροι του Ελευθέριου Βενιζέλου ψήφισαν νόμο με τον οποίο επιτρεπόταν στις γυναίκες να εκλέγουν δημοτικούς και κοινοτικούς άρχοντες αλλ' όχι και να εκλέγονται. Πλήρες δικαίωμα ψήφου απέκτησαν οι γυναίκες στα 1956. Το χρησιμοποίησαν για πρώτη φορά στις 19 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους, ψηφίζοντας οι περισσότερες την ΕΡΕ, το κόμμα του Κωνσταντίνου Καραμανλή που τις εμπιστεύτηκε. Έστειλαν στη Βουλή και την Λίνα Τσαλδάρη, πρώτη Ελληνίδα βουλευτίνα κι αμέσως πρώτη Ελληνίδα υπουργό (Κοινωνικής Πρόνοιας, 1956 - 58).

(Ελεύθερος Τύπος, 19-24.8.2013) (τελευταία επεξεργασία, 25.8.2013)